

Blijf niet hangen in het verleden, droom niet van de toekomst, maar concentreer je geest op dit moment, zei Boeddha. Ik zeg u: weinig mensen zijn goede Boeddhisten. De meeste stervelingen zouden er een arm en een been voor over hebben om in de toekomst te kunnen kijken. In elk van ons schuilt een controlefreak; het ongewisse maakt ons onzeker en dus zenuwachtig.

Bovenstaand lettertype, in 1927 ontworpen door Paul Renner, heet niet voor niets Futura. Marketingjongens omschreven het toen als "*die Schrift unserer Zeit*", en geen tijd hunkerde zo naar morgen als de *roaring twenties*. De letter moest efficiëntie, elegantie en vooruitziendheid uitstralen, wat perfect aansloot bij de design-ideeën van Bauhaus. Meer nog: het lettertype moest de geest van de moderniteit niet alleen vangen, maar ook vasthouden, zodat de letter eeuwig modern zou blijven ogen. *Mission accomplished*: het plakkaat dat de Apollo 11 achterliet op de maan, is opgesteld in Futura.

De mens is geobsedeerd door zijn toekomst. De reden daarvoor wil nog weleens wisselen – soms is ze zelfs romantisch (is deze liefde wederzijds?), veel vaker gaat het om mogelijk financieel of militair gewin. Zeker is dat onze hang naar voorkennis zou oud is als wijzelf. Noem mij een beschaving, en ik vind u haar orakel.

Het zou inderdaad handig zijn te weten hoe dit stuk zich zal ontwikkelen. En of deze insteek straks überhaupt werkt, of ballast blijkt die ik toch weer moet wissen.

Het Oud-Griekse *Χρησμός* betekende tegelijkertijd orakel en profetie: persoon, plaats, functie & boodschap vielen samen. Dit communicatiekanaal tussen mensen en goden was onfeilbaar; kwam een voorspelling niet uit, lag dat aan de gebrekkige interpretatie. De tekenen waaruit de toekomst werden afgeleid, lopen uiteen - orakelbotten, schildpadschilden en duivelsbladstengels in China, mobiele muizenorakels in Ivoorkust, dobbelstenen bij de Slavische god Svantovit -, maar zowat elke beschaving probeerde koortsachtig om de hoek van het heden te loeren. Ook de moderne mens. We rommelen weliswaar niet langer in de ingewanden van dieren, zoals de haruspexen deden, maar toch doen we er alles aan met voorkennis aan morgen te beginnen. Hitler, wiens favoriete lettertype overigens Futura was en niet het gotische Fraktur dat we met het nazisme associëren, trok nooit ten strijde zonder eerst lood te gieten, Tibet heeft een Staatsorakel, en Paul de Octopus voorspelde jarenlang met redelijk succes de Duitse WK-voetbaluitslagen (gelukkig is hij intussen overleden, want na de vorige uitschakeling van Duitsland werd hij met de dood bedreigd).

Gaat dit nog ergens heen?

Enter de religie van onze tijd. Het Algoritme. Op basis van big data proberen we alles te voorspellen. Studiebeurzen, sollicitaties, ziekteverzekeringen, gezichtsherkenningstechnologie, allemaal steunen ze op algoritmes: wiskundige formules die op basis van gegevens uit het verleden een waarschijnlijk toekomstmodel projecteren.

Zelfs politiewerk steunt op algoritmes: op basis van statistieken over gepleegde misdaden wordt voorspeld waar de *hot zones* liggen. Daar wordt de surveillance opgedreven. Helaas is gebleken dat dergelijke 'voorspellingen' vooroordelen van agenten over bepaalde buurten bevestigen, waardoor ze daar agressiever optreden en er een negatieve spiraal ontstaat. Want toekomstvoorspellingen gebaseerd op cijfers uit het verleden leiden nogal eens tot het bevestigen van bestaande situaties, en laten weinig ruimte voor variatie en verandering.

Dat lijkt me in een artistieke context verre van ideaal. Dan had Picasso het bij figuratief schilderen gehouden, en zou ik al mijn stukken met een zakelijke inleiding beginnen. Voor dat tweede valt iets te zeggen.

Sinds kort bestaat er ook een *bestsellercode*. Jodie Archer, voormalig acquirierend redacteur van Penguin UK, en Matthew L. Jockers, professor Engels aan de universiteit van Nebraska-Lincoln, ontwikkelden samen een formule die de anatomie van een kassasucces blootlegt. Gedaan met de nachtmerries van alle uitgevers: niemand die de nieuwe Harry Potter nu nog door zijn vingers laat glippen. Je gooit gewoon de hele *slush pile* door de computer en weet gelijk waarin je je geld moet investeren. Het algoritme herkent, althans volgens de makers, met een zekerheid van 80% potentiële bestsellers; dat betekent dat het beter weet wat de lezer wil dan de gemiddelde recensent en redacteur samen.

Geen idee welke definitie het programma hanteert voor een *bestseller*. Het is moeilijk hier een precies aantal verkochte exemplaren op te plakken, aangezien dat sterk varieert per taalgebied, en voor film-gerelateerde boeken en *eversellers* gelden andere criteria. De meest flexibele definitie is deze: ‘een bestseller is een boek dat in de periode meteen na zijn verschijning duidelijk meer exemplaren verkoopt dan normaalgezien gangbaar is.’

Archer & Jockers voederden hun computers op vier jaar tijd 20000 romans uit de laatste 3 decennia.

Dat wil zeggen sinds 1988. Dat sluit zowat alle experimentele stromingen uit, alsook het overgrote deel van de canon van de wereldliteratuur. Schrap Dostojevski, Shakespeare, Proust, Musil, Cortazar. Misschien blijft er nog een Günter Grass over. #warendatüberhauptooitbestsellers? Kan je van een algoritme dat grotendeels is grootgebracht op junkfood verwachten dat het een fijnproever wordt?

De oudste bestseller is de *Bijbel*. Andere klassiekers: *Robinson Crusoe* (1719), *Tristram Shandy* (1759), *Candide* (goed voor 20000 exemplaren in de eerste week, ook in 1759, goed jaar blijkbaar), Rousseau's *Julie, ou la nouvelle Héloïse* (1761) en *Die Leiden des jungen Werther* (1774). Later volgden onder meer Dickens, *Uncle Tom's Cabin* en *Sherlock Holmes*.

Hun programma analyseerde daarin 28000 mogelijk relevante datapoints, waarvan er 2800 relevant bleken voor het verkoopsucces van een boek. Ze keken hierbij naar logische ijkpunten, zoals thema, plot, stijl, personage en woordenschat. De conclusies zijn niet erg verrassend. Lezers –

Hedendaagse bestsellerlezers. Niet lezers.

– prefereren spreektaal, krachtadige hoofdpersonages en een snel, ritmisch plot. Kortere, schonere zinnen, een beperkte woordenschat en emotionele taal scoren eveneens goed.

Zie hier de verklaring voor het succes van...
*aanvullen-wat-volgens-u-past

Erg verrassend is dat allemaal niet, zeker aangezien het onderzoek beperkt bleef tot literatuur van de laatste drie decennia. Goed verkopende boeken volgen, zeker sinds de opkomst van film en televisie, steeds vaker dezelfde drie-akt-structuur; de lezer herkent die en zijn voorkeur bevestigt zich. Die tendens zal zich alleen maar versterken. Bovendien leven we in een cultuur van haast en snelheid, van korte zinnen. Zelfs literatuurprofessor Marita Mathijssen, een groot pleitbezorger van het lezen van klassiekers liet recent in De Volkskrant weten dat ze van mening is veranderd: “Jongeren beleven geen plezier meer aan klassiekers uit de Nederlandse literatuur. Ze vinden romans van Couperus en Multatuli langdradig en vervelend. Hertalen en inkorten is de enige manier om literaire pareltjes van de vergetelheid te redden. Zelfs Reve en Mulisch worden nog nauwelijks gelezen. Het heeft geen zin studenten op te leggen wat ze moeten lezen. Ik heb mijn dochter ook nooit gedwongen spruitjes te eten. Je kunt niet verwachten dat lezers van nu de tijd nemen voor alle uitweidingen en bijzinnen in literatuur uit vroegere eeuwen. Ze gaan ook niet meer te voet naar Parijs.”

Als ik als auteur zoiets lees, word ik fysiek onwel. Inkorten? Hertalen? Dat is zoiets als zeggen: reis niet naar Egypte om de piramiden te zien, bekijk ze op Google Earth. De warmte, de geur, de grootsheid, de zanderige woestijnwind, de klank van de taal van de gids, de textuur van de stenen... het is allemaal niet van wezenlijk belang voor je ervaring. Seks? Overschat. Laten we het beperken tot functionele voortplanting in een labo. Lekker eten? Waarom zou je? Genot is irrelevant, je kan dezelfde voedingswaarden net zo goed als poedermaaltijd innemen.

Dit fenomeen is overigens minder nieuw dan we denken. De literatuurgeschiedenis staat bol van schrijvers die klagen over de slechte smaak van de massa, van Horatius tot Henry James. Generaties auteurs hebben zich uitgeput in het schrijven van vileine oneliners over het succes van middelmatige boeken en 'lage cultuur', de ene al amuserender dan de andere. Ralph Waldo Emerson, in zijn dagboek: "*People do not deserve to have good writing, they are so pleased with bad.*" Bernard Shaw: "*Everybody knows how to read and nobody knows what to read.*" Gore Vidal: "*No one has ever lost a penny underestimating the intelligence of the American public.*" Kortom, "de *common reader*" van Virginia Woolf was altijd al een pak minder 'gewoon' – en in elk geval zeldzamer – dan de extatische, onwetende lezer die Dan Brown's landhuis heeft helpen bouwen.

De voorbeelden uit bovenstaande paragraaf zijn, geestige slotzin inclusief, ontleend aan/gepikt uit (*schrappen wat niet past) een prima stuk van William Gibaldi in *The New Republic*, waarin hij het algoritme als literaire maatstaf naar de digitale prullenmand verwijst.

Kort en krachtig lijkt over het algemeen een goed adagium:

Het gebruik van woorden als adagium verkleint ongetwijfeld de kans dat dit stuk breed gelezen wordt, Schoeters.

Titels bestaan het best uit een lidwoord en een zelfstandig naamwoord. Heldere, handelende werkwoorden zoals *need*, *want* & *do* zijn de absolute publiekslievelingen, maar ook met *love* & *miss* kom je een heel eind.

Note to self: beperkt de emoties van de personages in je volgende roman tot blij/bang/boos. Laat ze vooral handelen en niet reflecteren. Minder blabla en meer boem boem.

Op actie gerichte personages werken inderdaad beter. Met aarzeling en getwijfel schrijf je geen pageturner. Maar in tegenstelling tot wat veel mensen denken, verkoopt seks niet; menselijke nabijheid en verhoudingen wel. Ook een *happy end* is niet van belang; wie aan een sequel denkt, eindigt zelfs beter in mineur.

Dus 50 Shades werd een succes omwille van de emotionele diepgang? #lol

Een bepalende factor blijkt ook de narratieve samenhang. Alle bestsellers blijken één hoofdthema te hebben; te veel neventhema's zijn nefast voor het vasthouden van de spanning. Procentueel moet minstens 30% van het boek over dit hoofdthema handelen. Zowel de boeken van Daniëlle Steel als die van John Grisham beantwoorden perfect aan dit criterium; het thema is ook constant in hun hele oeuvre, zodat de lezer weet wat hij kan verwachten. Binnen dit hoofdthema is elke keuze er één op

leven en dood. Idealiter is er wel één complementair neventhema, dat contrasteert met het hoofdthema: misdaad en huiselijkheid gaan bijvoorbeeld goed samen. Deze helderheid reflecteert zich ook in frequent geconnecteerde woordgroepen, die het hoofdthema samenvatten.

Dat klinkt als het electorale programma van de betere populistische partij. Meer slogans. Minder inhoud. Mager beestje.

Deze regels zijn *textbook* marketingprincipes, die ook met succes worden toegepast in reclame en propaganda. Kijk er de verkiezingsprogramma's maar eens op na. Politici die het goed aanpakken, herhalen in elke tweet, elk Facebookbericht en elke quote dezelfde begrippen die resoneren met de thema's waarvan ze weten dat die bij de kiezer gevoelig liggen. Die herhaling werkt, in dit geval zelfs beter dan verandering, al zou je ook kunnen vrezen dat straks de verandering werkt door de eindeloze herhaling.

Bespiegelingen en uitweidingen zonder reden, en zeker cryptische grapjes van bedenkelijk niveau die bovendien door hun duidelijke politieke kleur je eigen voorkeur verraden verkleinen de kans op een bestseller, #writer. De tijd van *Candide* is voorbij. *Get your story back on track.*

Maar belangrijker dan al het voorgaande, is het plotritme. Enkel een volstrekt symmetrische afwisseling van ups en downs bindt de lezer aan het boek; het plot van een perfecte pageturner ziet eruit als een volmaakte sinuscurve. *The reader likes to dance to the beat.* Hoe dichter de opeenvolging van geluk en ongeluk de puls van dans(lees: dance)muziek benadert, hoe beter: het emotionele traject van het boek moet een gelijkmatige periodische oscillatie zijn tussen toenadering en onrust.

Een sinuscurve geeft de beweging weer van een gewicht aan een ongedempte veer: volstrekt regelmatig op-en-neer. Vreemd. Instinctief zou je denken dat de lezer climaxgericht denkt. Geen wonder dat seks niet scoort. Tenzij tantra misschien: dat lijkt me de idee van een gelijkmatige periodische schommeling relatief goed te benaderen.

Cf. Supra.

Oké, oké. Symmetrie is vaak terugkerend gegeven, dat zich overal in de natuur manifesteert: de meeste dieren en planten zijn symmetrisch. Ook in menselijke ontwerpen is het een vaak voorkomend esthetisch criterium: kijk maar naar de bouwplannen van het Witte Huis, de Taj Mahal, het Alhambra en de meeste gotische kathedralen. Als iets in de religieuze architectuur van alle culturen wordt gebruikt, zal ons esthetisch kompas er wel gevoelig voor zijn. Ten bewijze: onze duidelijke voorliefde voor de al dan niet gecorrigeerde, zeer gelijkmatige gelaatstreken van topmodellen en filmsterren (m/v). Natuurlijk is symmetrie niet per definitie een zwakgebod: kijk maar naar de muziek. Het volledige tonale systeem is symmetrisch opgebouwd, en toen het in de 20ste eeuw door heel wat componisten uit het venster werd geflikkerd, bleken hun nieuwe systemen eveneens de symmetrie als structurerend gegeven bleken te hebben. Kijk het maar na bij Berg of Bartok: revolutionair vernieuwend of niet, aan de spiegelende as valt niet te ontkomen.

Deze wetmatigheid is dwingender dan je zou denken: echte toppers volgen deze structuur zo nauwgezet dat ze in mathematische weergave niet van elkaar te onderscheiden zijn. Het algoritme stelde bijvoorbeeld vast dat de Da Vinci Code en 50 Shades of Grey precies dezelfde perfecte spanningscurve volgen.

De muziekindustrie waagde zich overigens jaren geleden al aan een soortgelijk experiment voor het voorspellen van hits. Dat leidde tot de 'ontdekking' van een *best-selling* akkoordvolgorde, die je terugvindt in hits van de Beatles tot Joan Osborne, en – met minimale variatie – ook bij Bob Dylan & Prince. Het Australische comedy-bandje The Axis of Awesome maakte hierover

het geweldige nummer Four Chords, waarin ze eindeloos hitjes citeren die deze structuur volgen. www.youtube.com/watch?v=oOIdewpCfZQ

Zet die plaat af en schrijf voort.
#procrastinatie

Ook hier vond de computer nog andere variabelen die de kans op succes vergroten: radioluisteraars houden blijkbaar het meest van nummers met 120 beats per minuut, die niet korter zijn dan 3 minuten en niet langer dan 4.

Maar iets doet me vermoeden dat bij de aan doorlopende dopamineprikkels gewende Facebook/Instagramgeneratie met haar steeds korte wordende aandachtspan die cijfers respectievelijk hoger en lager liggen. En dit stuk intussen al veel te lang is voor elke lezer jonger dan 45. Of zou het 50 zijn?

In 2009 bracht een bedrijfje met de bijzonder ongeïnspireerde naam Music Intelligence Solutions zelfs een commercieel softwareprogramma uit, uPlaya, waarin aspirant rocksterren tracks konden uploaden, die vervolgens een *catchiness*-score toebedeeld kregen. Wisten ze meteen of ze een potentiële oorwurm hadden geschreven. Het programma zelf bleek minder *catchy* dan gedacht; blijkbaar laat zelfs de popindustrie zich niet zo makkelijk in wiskundige formules vangen. Literatuur dan wel?

Natuurlijk bevestigt het algoritme ten dele ook gewoon onze smaak. Zo weet Charlotte Brontë's bekende zin "*Reader, I married him*" zelfs het algoritme in vervoering te brengen. Want, zo analyseren de ontwerpers de mathematische opwinding, de nabijheid van *I* and *him* met daartussen het cruciale werkwoord *married* is genoeg om elke lezer bladzij na bladzij te doen omdraaien.

Dat het algoritme daarmee een paar eeuwen feminisme naar de vuilnisbak verwijst, och ja.

Pessimisten -

Realisten.

- zouden kunnen denken dat het gebruik van een dergelijk algoritme voor het beoordelen van manuscripten alleen maar zal leiden tot het uitgeven van nog meer eenheidsworst. Archer & Jockers zijn absoluut overtuigd van het tegendeel: zij zien niets dan voordelen voor de literatuur. Meer nog, volgens hen zal het algoritme net voor meer diversiteit in de letteren zorgen, en kan het zelfs helpen het glazen plafond te doorbreken, net omdat het uitgeverij helpt manuscripten te beoordelen op hun verkooppotentieel, waar ze nu vaak afgaan op bekende namen. Ook vooroordelen die gerelateerd zijn aan gender of etnische achtergrond worden irrelevant, aangezien het algoritme daar geen rekening mee houdt. Kortom: de formule democratiseert het letterenlandschap.

Dat is wellicht waar. Maar wel alleen binnen de niche van de bestsellerlectuur. Dat het programma *en passant* alle andere literatuur in de berm parkeert, is ongetwijfeld bijzaak. Over vormdiversiteit hadden we het niet. #justsaying

Geruststellend voor auteurs van kleinere uitgeverijen en debutanten is wel dat marketing, blurbs en recensies blijkbaar geen enkele invloed hebben op de verkoopcijfers; het succes zit ingebakken in het DNA van het boek. Journalisten en copywriters daarentegen hebben volgens Archer & Jockers aanzienlijk meer kans op het schrijven van bestsellers, omdat ze geleerd hebben bevattelijk dingen over te brengen in spreektaalige stijl. Ook voor auteurs kan het algoritme volgens hen nuttig zijn: het geeft het overzicht over een geheel dat zo complex is dat het menselijke brein het moeilijk kan

bevatten. Of pragmatischer uitgedrukt: ze kunnen nakijken of hun boek de gewenste spanningscurve benadert en de plot desgewenst bijstellen.

Ik krijg al jeuk als ik er nog maar aan denken. Op zich is dat niet verrassend; ik word ook nerveus van handleidingen over *Storytelling & Screenplay*, en heb een hekel aan zowat elk lineair-plot-volgenshet-boekje. Bovendien is overzicht over een boek vaak iets intuïtiefs. Zo zijn terugkerende woordpatronen en intra / intertekstualiteit fenomenen die in een goede tekst vanzelf opduiken; uit dergelijke resonanties kan je als auteur in de laatste revisieronde meestal heel duidelijk afleiden of je boek goed zit. Al moet ik zeggen dat ik *right now* wel effe grafisch uitgetekend zou willen zien of mijn 3-sporige structuur nog consequent is, maar dat zou ik, als ik niet te lui zou zijn om een keer op en neer te scrollen, ook zelf kunnen checken.

Martin Amis, las ik in een Guardian-recensie van Marc O' Connell over *The Bestseller Code*, voldeed alvast niet aan de criteria van het algoritme. Alleen al de openingzin van *The Information*, nochtans een potentiële bestsellertitel, volstond om het algoritme in de gordijnen te jagen. Ik citeer hem even in de originele taal, om te vermijden dat de virtuositeit ervan verloren raakt in de vertaling: "*Cities at night, I feel, contain men who cry in their sleep and then say Nothing.*" Conclusie van de onderzoekers: "Prima zin, waarin sommige recensenten vast literaire verdienste zouden vinden, maar hij werkt simpelweg niet even goed als de openingzin van een *blockbuster*."

Laat maar zitten, die bestseller, denk ik dan. Ik schrijf liever zo'n zin. Of zoals Martin Amis in 1984 over Philip Roth schreef: "*Though they all want it...writers tend to be distrustful of the ridiculous accident of bestsellerdom.*" Of, met Anthony Burgess: "*The kind of book that sells by the million rarely imparts to its readers the sense of epiphany.*" En geef toe, het is toch die openbaring waar we op uit zijn. Daaraan herken je tenslotte een ware Messiah, en welke schrijver waant zich geen god? Al is het maar in 't diepst van zijn gedachten?

"*Style is matter,*" zei Nabokov, nog zo'n auteur die het algoritme ongetwijfeld niet zou lusten; hij leende de gedachte van Goethe, die de stijl van een auteur 'de ware weergave van zijn innerlijke leven' noemde. Laat ons maar hopen dat dat niet zo geüniformeerd raakt dat het zich door een algoritme laat vangen; dat zou pas een beangstigende gedachte zijn. Zeker is dat in literatuur vorm en inhoud onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn; taal is de essentie voor een schrijver. Met dat zwaard scheidt William Gibaldi in zijn stuk lectuur van literatuur: in commerciële fictie staat er niet meer op een pagina dan wat het papieroppervlak kan vasthouden, terwijl literatuur je ertoe dwingt af te dalen in de inktzwarte grotten vol verborgen connotaties, waar elk woord meer betekent dan wat er geschreven staat. Of nog: populaire fictie perverteert de taal tot een simpele mededeling, een boodschap van algemeen nut die nog minder betekent dan wat ze zegt.

"I scowl with frustration at myself in the mirror. Damn my hair - it just won't behave, and damn Katherine Kavanagh for being ill and subjecting me to this ordeal."
#QED

Ezra Pound, die eeuwige optimist, trekt de redenering nog verder door: wat we graag lezen weerspiegelt hoe we denken. *“If a nation’s literature declines, the nation atrophies and decays.”* Lees: als we gewend raken aan middelmatige lectuur, raakt alles in verval. Want wie simplistisch taalgebruik accepteert, trekt ook ethisch en politiek geen grenzen meer.

Vrij vertaald: 50 Shades is mee verantwoordelijk voor de verkiezing van Trump. (Geëxtrapoleerd naar Vlaanderen wil dat zeggen... *vul aan wat past) Of positief geformuleerd: lezen scherpt ons kritisch vermogen aan en degelijk literatuuronderwijs is de veiligheidspal van de democratie.

CONCLUSIE

Eindelijk. #itsabouttime

Wellicht is het algoritme inderdaad perfect in staat succes te voorspellen, maar met goede smaak heeft het niets te maken. Het zal je nooit kunnen vertellen of wat je gepleegd hebt ook daadwerkelijk literatuur is. De crux van computers, las ik onlangs ergens, zit er namelijk in dat ze tegelijkertijd ontzettend intelligent en totaal hersenloos zijn: ze kunnen alles berekenen en vooralsnog niks begrijpen. Precies daarin schuilt het interessante verschil tussen een mens en een machine, tussen wiskunde en kunst – hoe kunstzinnig wiskunde ook kan zijn, en hoeveel wiskundige patronen er ook in kunst zitten. Kunst, grote Kunst, beroept zich vrijwel altijd precies op het afwijken van patronen, en het verlaten van de begane paden. De hele kunstgeschiedenis situeert zich op de breuklijn tussen traditie en vernieuwing.

2080. De digitale revolutie heeft zich voltrokken. Het uitrangeren van de mensheid heeft nauwelijks een halve eeuw in beslag genomen; al in het begin van de 21^e eeuw had de leidende elite zich volledig verplaatst van de humanistische naar de technische wetenschappen. Een paar decennia lang werd de samenleving geleid door witte, mannelijke ingenieurs, precies zoals Alessandro Baricco voorspeld had: “De intellectueel zoals we hem in de jaren zestig, zeventig van de vorige eeuw nog bedoelden, bestaat niet meer. En als hij bestaat is hij belachelijk, hij doet er niet meer toe. De intelligentsia van vandaag is een heel andere diersoort. Hun brilje komt voort uit het gebruik van de digitale tools, de totale beheersing van die tools. Het kunnen verbinden van dingen met elkaar, bergen informatie samenbrengen met heel eenvoudige handelingen. Ze zijn in staat om iets van heel veel verschillende gezichtspunten te bekijken, ze werken met categorieën en mentale verbindingen die wij kieuw-lozen niet eens kennen. Het is een vorm van intelligentie die je echt alleen kunt opbouwen door het dagelijks gebruik van al die spullen.”

De ontsnapping uit de vorige eeuw, kopte De Groene Amsterdammer boven het interview. Automatisch denk ik dan: *1-0-0 years achteruut*. #keerekeerwewe

Daarna ging het snel; in geen tijd maakte de machine de mens overbodig. Het internet, ooit ontstaan als een droomwereld van kennisdemocratisering en vrije meningsuiting, vormde zichzelf anorganisch om tot een conservatieve machine; moraliteit werd irrelevant, empathie overbodig. Nu besturen computers de wereld aan de hand van reactionaire algoritmes, die alles inzetten op het behouden van een status quo dat voor hen vooruitgang betekent. Het culturele veld, een overblijfsel uit vroegere tijden, blijft behouden om de mens rustig te houden: entertainment was al in het Oude Rome belangrijk om het volk te sussen. Ook hier is de menselijke factor maximaal uitgeschakeld; fantasie is altijd van anarchie. De literatuur is verdwenen; *bot-written bestsellers* vullen de bibliotheken. En de mens, een dopamine-geleid, half-gerobotiseerd wezen, scrollt simultaan door 3 pageturners, waarvan de beats samenvallen met het verteltempo van videoclip, tv-serie en techno-muziek. Althans: de mens die zich aanpaste. De anderen, de digibeten en de analogen, leven in sloppenwijken aan de rand van de digitale steden, waar ze, wegdeemsterend onder de armoedegrens, de laatste boeken met de moed der wanhoop opeten. Een zinloze handeling, want alleen muizen verteren papier.

“Calvin! Hou op met die onzin en maak je huiswerk. Op een dag zal je blij zijn dat je Max Havelaar gelezen hebt.”

Razendsnel draait *the fearless Spaceman Spiff, interplanetary explorer extraordinaire*, zich om en schiet zijn laserpistool leeg op de boekenkast. WHZZZ! Net op tijd om te voorkomen dat die dikke roman met zijn scherpe bladzijden hem eindeloze papercuts toebrengt. *Die, die, die!*